

ADABIYOTNI YANGI METODLAR BILAN O'RGANAMIZ “DAVRA SUHBATI” METODI

Abdumo'minova Odina Abdumalik qizi
Guliston davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Adabiyot fanining o'ziga xosligi boshqa fanlar bilan aloqadorligining tabiatiga singdirilganida hisoblanadi. Demak, bu imkoniyatdan ham unumli foydalanish kerak. Uning ijtimoiy gumanitar yo'nalishdagi fanlar bilan yaqinligi, ayniqsa, tarix, ona tili, san'at yo'nalishidagi fanlar bilan aloqadorligini isbotlab o'tish zarurati yo'q. Ayni vaqtda uning biologiya, fizika, geografiya, matematika singari fanlar bilan aloqador jihatlaridan ham unumli foydalanish, bu bog'lanishlarning ichki mohiyatini ko'proq ko'rsatish, amaliyotga ko'proq joriy etish zarurati bor. Ushbu maqolada yuqorida sanab o'tilganlar to'g'risida so'z yuritildi.

Kalit so'zlar: davra suhbat, metod, ilmiylik, metod, fikr, dars, analiz, sintez.

Аннотация: Особенность литературной науки состоит в том, что ее связь с другими науками заложена в самой природе этой науки. Таким образом, можно эффективно использовать эту возможность. Нет необходимости доказывать его близость к общественным наукам, особенно к родному языку, истории и искусству. В то же время необходимо эффективно использовать его аспекты, связанные с такими науками, как география, биология, физика, математика, чтобы больше показать внутреннюю природу этих связей, применить их на практике.

Ключевые слова: круглый стол, наука, метод, идея, урок, метод, анализ, синтез.

Abstract: The peculiarity of the science of literature is that its connection with other sciences is embedded in the nature of this science. So, it is possible to use this opportunity effectively. There is no need to prove his closeness to the social sciences, especially the native language, history, and the arts. At the same time, there is a need to make effective use of its aspects related to sciences such as geography, biology, physics, mathematics, to show more the inner nature of these connections, to put them into practice.

Keywords: roundtable, , science, method, idea, lesson, methodanalysis, synthesis.

KIRISH

Tarixdan ma'lumki, yurtimizda o'zbek adabiyotining rivojiga beqiyos hissa qo'shgan buyuk so'z ustalari, mutafakkirlar yetishib chiqqan. Aynan ularning qilgan ilmiy ishlari va izlanishlari ortidan tilimiz yildan-yilga boyib bormoqda. Alisher Navoiy ana shunday

buyuk soʻz ustalaridan biri desak aslo mubolagʻa boʻlmaydi. Chunki uning qalami ostidan chiqqan soʻzlari va gʻazallari shunchalik maʼno tovlanishlari bilan namoyon boʻladiki uni oʻqib oʻrgangan kishining hayrati oshadi va adabiyotga qiziqish uygʻonadi. Kelajagimiz egalari hissoblanmish yoshlarni adabiyotga nisbatan mehr uygʻotish va chinakam vatan uchun oʻz hissasini qoʻshadigan shaxs qilib yetishtirish bizning oldimizdagi burchimizdir. Shu maqsadda darslarni chiroyli va oson tushuntirish uchun “Davra suhbatlari” metodini koʻrib chiqamiz. Davra suhbatlari bu oʻquvchilar oʻrtasida va kichik guruhlarda aylanma stol atrofida oʻz fikr-mulohazalarini bildirish orqali olib boriladigan oʻqitish metodidir.

Stol-stullarni doira shaklida joylashtirishlik bilan “Davra suhbatlari” metodi qoʻllanildi. Bu har bir oʻquvchining bir-biri bilan «koʻz aloqasi»ni oʻrnatib turishiga yordam beradi. Davra suhbatining yozma va ogʻzaki shakllari mavjud boʻlib, ogʻzaki davra suhbatida oʻqituvchi mavzuni boshlab beradi va oʻquvchilardan ushbu mavzu boʻyicha oʻz fikr-mulohazalarini bildirishlarini soʻraydi va aylanma boʻylab har bir oʻquvchi oʻz fikr-mulohazalarini ogʻzaki bayon etadilar. Soʻzlayotgan oʻquvchini barcha diqqat bilan tinglaydi, agar muhokama qilish lozim boʻlsa, barcha fikr-mulohazalar tinglanib boʻlingandan soʻng muhokama qilinadi. Bu esa oʻquvchilarning mustaqil fikrlashishiga va nutq madaniyatining rivojlanishiga yordam beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolaning nazariy va uslubiy asosi boʻlib, oʻquvchilarni innovatsion texnologiyalar asosida oʻqitishning metodlari hamda ularning savodxonligini oshirish masalalari boʻyicha izlanishlar, mutaxassislarining fikr-mulohazalarini tahlil qilish asosida chiqarilgan ilmiy xulosalar xizmat qiladi. Binobarin, tadqiqot jarayonida ekspert baholash, jarayonlarini kuzatish, iqtisodiy hodisa va jarayonlarga tizimli yondashuv, muallif tajribalari bilan qiyosiy tahlil oʻtkazish orqali tegishli xulosalar chiqarishga imkon beruvchi usullardan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yozma davra suhbatida ham stol-stullar aylanma shaklida joylashtirilib, har bir oʻquvchiga konvert qogʻoz beriladi. Har bir oʻquvchi konvert ustiga maʼlum bir mavzu boʻyicha oʻz savolini beradi va yonidagi oʻquvchiga uzatadi. Konvertni olgan oʻquvchi oʻz javobini qogʻozga yozib, konvert ichiga solib qoʻyadi va yonidagi oʻquvchiga uzatadi. Barcha konvertlar aylanma boʻylab harakatlanadi. Yakuniy qismda barcha konvertlar yigʻib olinib, tahlil qilinadi.

Ushbu metodning afzalliklari:

- ☐ oʻqilgan materialni yaxshi esda qolishiga yordam beradi; barcha oʻquvchilar oʻzaro muloqotda boʻladilar;
- ☐ har bir oʻquvchi oʻzining ishtirok etish masʼuliyatini his etadi; oʻz fikrini erkin ifoda etish imkoniyati mavjud.

“Klaster” texnologiyasi bu o‘quvchilarga biron bir mavzu bo‘yicha erkin va ochiq fikr yuritishlariga yordam beruvchi pedagogik strategiyadir. U fikrlash bilan g‘oyalar o‘rtasidagi bog‘lanishni kuchaytirish imkonini beruvchi tarkibiy qismlarga ajratishni talab qiladi bu fikrlashning bir chiziqda bo‘lmagan shaklidir. U bizning miyamizni qanday ishlashi bilan uzviy bog‘langandir. Klasterlarga ajratish – juda sodda va oson esda qoladi. Berilgan mavzuga oid miyangizga kelgan so‘z va jumalarni yozib olishga harakat qiling. Har ehtimolga qarshi, hayolingizga kelgan va yozib olgan g‘oya bilan mavzuga mosdek tuyulgan g‘oya o‘rtasida aloqa o‘rnatishni boshlang. Vaqtingiz tugamaguncha va barcha fikrlaringiz tugab qolmaguncha, miyangizga qanday fikr kelsa hammasini yozavering.

“Modulli” texnologiyasi- Modul-lotinch so‘zdan olingan bo‘lib, qism (blok) degan ma‘noni bildiradi.

XULOSA

Fanlarni o‘qitishda modulli ta‘lim texnologiyalardan foydalanish uchun mavzu mantiqiy tugallangan fikrli qismlar, ya‘ni modullarga ajratiladi va har bir qismni tinglovchilarga mustaqil o‘zlashtirishlari uchun o‘quv topshiriqlari tuziladi. Shu o‘quv topshiriqlari asosida, har bir modul yakunida savol — javob o‘tkaziladi va xulosa chiqariladi. Modulli ta‘limning asosiy mohiyati, tinglovchilar modul dasturlari yordamida mustaqil ishlashga asoslangan o‘quv-bilim faoliyati orqali belgilangan maqsadga erishadilar.

“KBI” texnologiyasi bu (Kuzatish, bahslashish, ishontirish)

Tinglovchilarni hayotda peshqadamlik, faol o‘rnini topishlarini va sardorlik sifatlarini, jamoada ishlash ko‘nikmalarini, shuningdek, o‘zgalar fikrini hurmat qilgan holda munozara olib borish mahoratlarini hamda murosaga kelish, izlanish qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirish. Ushbu mashg‘ulot baxs-munozara uslubiga asoslangan bo‘lib, o‘tkazish vaqti aniq va tartibga ega hissoblanadi. O‘qituvchi dastlab tinglovchilarni mashg‘ulot o‘tkazish tartib-qoidalar bilan tanishtiradi va ularni kichik guruhlariga ajratadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Botirova Z. B., Rafikov R. Z., Isayeva N. B. Giyohvandlik profilaktikasi bo‘yicha uslubiy qo‘llanma.-T.: Ibn Sino Xalqaro jamg‘armasi. 2002.-17 b.
2. Boliyev A. Mustaqillik va taraqqiyot yo‘lidan: Markaziy Osiyo Hamdo‘stligi// O‘zbekiston ovozi.-1997.-29 iyun.-3-b.
3. Boltaboyeva M., Sattorov M. Ilmga baxshida umr.-T.: «Adolat», 2004. 248- b.
4. Bo‘riyev O. Ma‘naviyat gultoji-T.: O‘qituvchi, 1997. 320 b.

5. Donolar bisotidan. Sultonov tahririda.-Toshkent.- G'afur G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti, 1976. 184 b.
6. Jumaboyev Y. J. Hayot mazmuni va komil inson muammosi. //Xalq ta'limi, 1997, № 4, 17-b.
7. Jo'rayev R. H., Safarova R. G', Ibragimov X. I., Musayev U. Q. Pedagogika fani Konsepsiyasi. //Xalq ta'limi, 2004, № 5, 8-31-b.
8. J. Yo'ldoshev. Ta'limimiz istiqloli yo'lida.-T.: «Sharq»,1996.224 b.
9. J.Tulenov, B.Qodirov, Z.G'afurov. Ma'naviy yuksalish sari.T.: «Mehnat»-2000.191.
10. J.Hasanboyev, H.Sariboyev, G.Niyozov, O.Hasanboyeva, M.Usmonboyeva

